

האיזנו: יזכור

תנחומא האיזנו א

בתורת כהנים כפר לעמך ישראל (דברים כא:ח) אלו החיים אשר פדית אלו המתים מכאן שהחיים פודין את המתים. לכך אנו נוהגין להזכיר את המתים ביום הכפורים ולפסוק עליהם צדקה שכן שנינו בתורת כהנים יכול משמתו לא יועיל להם הצדקה ת"ל אשר פדית מכאן כשפוסקין צדקה בשבילם מוציאין ומעלין אותן כחץ מן הקשת ...

מרדכי מסכת יומא פרק שבעת ימים תשכו

בתשובת הגאונים מנהג של ישיבה בשחרית אומרים ז' ויעבור ובמוסף ז' ובמנחה ו' ובנעילה ג' וראבי"ה קבל שבתפלת יוצר י"ל י"ג פעמים ויעבור כנגד י"ג מדות ומה שהורגלו לידור צדקה ביוה"כ בעבור המתים יש להביא ראיה מן ספרי דתניא פ' עגלה ערופה כפר לעמך ישראל אלו החיים אשר פדית אלו המתים מלמד שהמתים צריכים כפרה

שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכיפורים סימן תרכא ס"ו

הגו לידור צדקות ביום הכיפורים <ד> ג' בעד ח' } (יח) המתים. (ומזכירין נשמותיהם, (יט) דהמתים ג"כ יש להם ו כפרה ביה"כ) (מרדכי).

דרכי משה הקצצר אורח חיים סימן תרכא אות ח

וכתב מהר"י ווייל (שו"ת סי' קצא) דלכך נקרא יום הכפורים בלשון רבים לחיים ולמתים

:וכל בו (סי' ע לה ע"ג) כתב מה שאנו נוהגים לזכור מתים משום דזכירת מתים משבר ומכניע לבו של אדם

בית יוסף אורח חיים סימן תרכא

וכתב הרוקח (סי' ריז ד"ה ומה) מה שפוסקין צדקה עבור המתים ביום הכפורים יש להם אסמכתא שכתוב בסוף פרשת תצוה (שמות ל י) הכפורים אחת בשנה יכפר וסמוך ליה ונתנו איש כופר נפשו ליי' ומה מועיל למת שהחי נותן צדקה בעבורו אלא יי' בוחן לבות החיים והמתים אם אותו המת בחיים היה נותן צדקה ואם היה עני אותו המת אך לבו בטוב והיה נותן אם היה לו אז תועיל לו קצת כי החי יכול לבקש להקל דין המת כדוד על אבשלום (סוטה י:): וכרבי יוחנן על אחר אבל אם נתן בעבור רשע אין מועיל ונותנים לכבוד המתים שהצדיקים מליצים על צאצאיהם ע"כ:

מחזור ויטרי סימן שיב

ופוסקים צדקה ברבים על החיים לבדם: ת' מפני שקראו היום (דברים טז) איש כמתנת ידו. וגו'. וכן מנהג בכל יום אחרון של רגלים שקורין פרשה זו לפסוק צדקה על החיים לבדם ולא על מתים שלא להצטער עליהם. דכת' בהו ברגלים (דברים טז) (והייתם) [והיית] אך שמח. וכן מנהג בארץ אשכנז שאין פוסקין צדקה על המתים בג' רגלים: אלא ביום הכיפורים בלבד: אשרי: קדיש: עד דאמירן: ומתפללין תפילת מוסף: כדאמל

ספר שבלי הלקט ענין שבת סימן פא

דין מה שנהגו להזכיר נשמות ולברך העוסקים בצרכי צבור ומה שנהגו לפסוק נדבות וצדקות וכו'.

ואחר קריאת ההפטרה נהגו להזכיר נשמות ולברך העוסקים בצרכי צבור וכ' אחי ר' בנימין נר"ו לפי שהשבת הוא יום מנוחה דוגמא לעתיד לבא ויום שגם המתים נוחין בו ואינן נידונין ראוי להזכירן למנוחה ולברכה ולהתפלל עליהן וכן מברכין על העוסקין בצרכי צבור ובצדקה ובגמילות חסדים והמתקנין נר ומעילים או כל דבר לכבוד התורה והעוסקין בתורה וכל זה מנהג טוב והגון והחי יתן אל לבו כמה גדול שכר העוסק בצרכי צבור והעוסק בתורה ובצדקה ובגמילות חסדים וכמה ברכות פוסקין עליו בכל כנסת וכנסת בכל שבת ושבת ואשרי למי שכוונתו לשמים והלך לפניו צדקו וכבוד ה' יאספיהו והוא שנהגו להזכיר נשמות ולהיות החיים נותנין בעבור המתים מעות לצדקה אחרי מותם שיועיל להם. מצאתי בשם הר"ר שניאור כהן צדק ז"ל שמעתי שיש במדרש כפר לעמך ישראל אלו החיים. אשר פדית אלו המתים שמתכפרין בממון החיים ובספרי אינו כן והכי איתא התם כפר לעמך אלו החיים. אשר פדית אלו המתים מגיד שהמתים צריכין כפרה נמצינו למדין ששופך דמים חוטא עד יוצאי מצרים ונראה דעל זה סמכו העולם בהא דאמרינן פרק קמא דקידושין מכבדו במותו כיצד אומר הריני כפרת משכבו ומסיק התם הני מילי בתוך י"ב חודש ש"מ שמתכבדין המתים בחיים גופם והוא הדין בממונם ומה שדורש בספרי מגיד שהמתים צריכין כפרה נמצינו למדין ששופך דמים חוטא עד יוצאי מצרים נראה דהכי פירושו שההורג הזה מגלגל בעונו חטא ועון אפי' על אותן שמתו מאותו היום עד שעה שיצאו ישראל ממצרים דהכי פירושו דדריש בתר הכי אשר פדית ה' על כן פדיתנו שלא יהי' בינינו שופכי דמים כדמפרשינן טעמא דמשום דכל ישראל ערבין זה לזה הוא ובמנת כן נפדו שלא יהיה בם ובזרעם שופכי דמים וזה עבר על כן נעשין גם המתים ערבין עליו ובשילהי ברכות יש להוכיח כן והר"ר אביגדור כהן צדק נר"ו כתב אם שאין טעם על מה סמכו וזה שאמרו במדרש כפר לעמך ישראל אשר פדית מיכן שהמתים צריכין כפרה עד יוצאי מצרים דוקא ברצח אבל לענין צדקה לא אשמעינן מידי:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רפד ס"ז

בשבת שהפרשיות מחוברות, מפטירין בהפטרת פרשה (יג) שנייה. הגה: (יד) וע"ל סי' תכ"ח * ונהגו להזכיר (טו) אחר קריאת התורה ו' נשמת המתים ולברך ז' העוסקים ה' } בצרכי צבור, כ"מ לפי מנהגו. (שבולי הלקט והגהות מרדכי פ"ק דשבת) ונוהגין לומר: יקום פורקן, ואין בזה משום איסור תחינה בשבת. וג"כ נוהגין לומר: אב הרחמים; (טז) ובכל יום שא"א בו צו"צ אין אומרים אותו, וכן כשיש חתונה או מילה. ויש מקומות שא"א אותו (יז) ד' כשמברכין ו' } החדש, מלבד (יח) ח בימי ז' } הספירה, והולכים בכל זה אחר המנהג.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכיפורים סימן תרי ס"ז

נוהגים בכל מקום <ב> להרבות נרות בבתי כנסיות, ולהציע בגדים נאים בבית הכנסת. הגה: ונוהגים (י) שכל ג איש, גדול (יא) או א' { קטן, עושין לו נר (מרדכי ומהרי"ו); גם נר נשמה (יב) לאביו ולאמו שמתו (כל בו), וכן נכון,